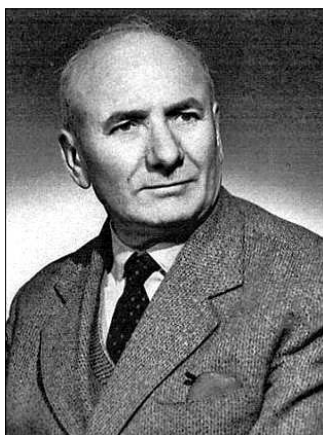

Élete példa a tanítványok előtt

Leitold Ferenc (1904–1991)

Leitold Ferenc 1904. november 14-én született Németbarnagon (Barnag, Veszprém megye). A Zichy család a nagyvázsonyi uradalmába a francia–svájci–német háromszögből, Billigheim környékéről, valamint Elzász déli részéről és Schwarzwaldból toborozott telepeseiket.¹ ² Leitold családok is ekkor érkeztek Magyarországra, Barnag községbe. A betelepült jövevények közül az első generációhoz tartozó Leitold Josephus (1727–1787) leszármazottai mezőgazdasággal foglalkoztak, de életvitelükben hozták szülőföldjük szokásait, melyek évszázadokig fennmaradtak. A Magyarországra érkező telepések a német nyelvterület akkor gazdaságilag legfejlettebb vidékeiről érkeztek, ahol a korszerű árutermelő gazdaság már megszokott volt.

Leitold Ferenc

Leitold Ferenc szülei, Leitold Ambrus (1875–1948) és Rieger Rozália (1886–1973) házasságából három gyermek született. Magyarországon a hatodik generációhoz tartozó Leitold Ambrus (1875–1948) Vöröstó Fő utcájában építette a ma is eredeti formában meglévő családi házat, amely mellett földműveléssel, állattenyésztéssel, szőlőtermesztéssel foglalkoztak. Leitold Ambrus (1875–1948) az I. világháború idején bevonult katonának és 1918. november 21-én került haza. Távollétében nehéz körülmények között élt családja és folytatta a gazdálkodást.³

ISKOLÁK, BALATONFÜRED ÉS ESZTERGOM

Gyermekeik közül Ferenc (1904–1991) a család anyagi nehézségei és lemondása árán tanulhatott. A polgári iskola I–II. osztályát magánúton, majd a III–IV. osztályát Balatonfüreden, a Magyar Királyi Állami Polgári Fiúiskolában végezte el. Az iskola igazgatója Náray Sándor, osztályfőnök Urhegyi Jenő volt.

Az egyes tanévek értesítőiből lehet megismerni, hogy milyen körülmények között tanulhattak, élhettek mintegy száz évvel ezelőtt a kisdíjakok. Az iskola internátusában 60 bentlakó és tejes ellátást élvező növendéket helyeztek el, ebből 30 teljes fizető, 17 féldíjas, 13 ingyenes volt. A teljes fizetők 800 koronát, a féldíjasok 400 koronát fizettek havonta. Az internátus céljára szolgált 2 nagy hálóterem, 1 ebédlő, 2 nappali szoba, 2 mosdó-szoba, 1 fürdőszoba és egy szoba a betegek részére.⁴

Leitold Ferenc 1922–1927 között az Esztergomi Érseki Római Katolikus Tanítóképző-intézetben tanult tovább. Osztályfőnöke Rosta József, az intézmény igazgatója Bartal Alajos volt. Itt a növendékek kisebb része internátusban, a papnevelő földszinti tágas helyi-

1 *Márkusné Vörös Hajnalka*: A Veszprém megyei németek történetének levéltári forrásai. In *Apró Erzsébet-Tóth Ágnes* (szerk.): A magyarországi németek történetének levéltári forrásai 1670–1950. München–Budapest, 2010. 930–1025. 1008. <http://mek.oszk.hu/16900/16931/16931.pdf>

2 A Veszprém megyei németek történetének levéltári forrásai 5. http://www.veml.hu/data/files/000135_02.swf

3 *Gubicza Ilona*: Családjaim története. Honismeret 2016. 3. 83–84.

4 Balatonfüredi Állami Polgári Fiúiskola 1920/21. tanév Értesítője 6–10.

ségeiben nyert elhelyezést, míg többségük magánlakásokban lakott. Leitold Ferenc az I–V. évfolyam ideje alatt az internátus lakója volt.⁵ Az osztályban 24-en végeztek, ők 1927-ben népiskolai tanítói és kántortanítói képesítést kaptak. A jelenlegi tanítóképző patinás épület. Lépcsőházának falán az immár száz évnél régebben végzetek tablója sorakozik. Az első emeleti fordulóban látható az 1927-ben végzetek osztályképe.

1927-től Etyeken kezdett tanítani, a sváb faluban németül és magyarul folyt az oktatás. A következő tanévre a szülőfalujához közeli Öcs községbe választották meg tanítónak, ahol 1928-tól 1933-ig tanított. E településen összevont, nagy létszámú, osztatlan osztályokban folyt a tanítás. Az új, fiatal tanító a falu életében is változást hozott, felvállalta, megszervezte és sikeresen vezette a népszerű színjátszó kört. Öcsön ismerte meg Kelemen Etelkát (1910–1992), akivel házasságot kötöttek. Házasságukból három gyermek született.

Leitold Ferenc az osztályával Öcsön az 1932–1933-as tanévben

ELEMI ÉS ÁLTALÁNOS ISKOLÁK TANÍTÓJA MÉNFIŐN, MÉNFŐCSANAKON

1933. július 1-től Ménfiőn vállalt tanítói állást, és családjával a faluba költöztek. Leitold Ferenc itt a Ménfiői Katolikus Elemi Népiskolában tanított. 1934. január elsejével a három település – Csanak, Csanakhegy és Ménfiő – közigazgatásilag egyesült Ménfiőcsanak néven. 1943-ban felépült a Ménfiői Katolikus Elemi Népiskola harmadik tanterme is. Az intézmény kiemelkedő nevelői közé tartozott Kovách Mihály, Szabó Kálmán, Rode Imre, Leitold Ferenc és Tóth László.⁶ Ebből az iskolából indult és jutott el a hazai és a nemzetközi hír-

⁵ Osztály-anyakönyv az esztergomi érs. róm. kath. tanítóképző részére. I–V. osztály, iktsz: 0348. 1926/27.

⁶ A ménfiőcsanaki Petőfi Sándor ÁMK történetének legfontosabb eseményei. <http://www.psamk.sulinet.hu/iskort.html>.

névig Galgóczi Erzsébet *József Attila-* és *Kossuth-díjas* író, valamint Sulyok (Sklánicz) Vince költő, műfordító. Galgóczi Erzsébet írásainak szereplőit többször szülőfalujában élő személyekről formálta meg, így tanítóját, Leitold Ferencet is – más néven – példaképként állította.

A Ménfői Katolikus Elemi Népiskola tanáraik és tanulók számának alakulását (1930–1940-es évek) a mellékelt táblázat mutatja.⁷

Év	Fő	Tanítók	Tanterem száma	Tankötelemek		
				Minden-napi	Ismétlő	Összesen
1936	2	Tóth László kántortanító Leitold Ferenc tanító	2	133	66	199
1940	2	Tóth László kántortanító Leitold Ferenc tanító	2	148	48	196
1943	3	Tóth László kántortanító Leitold Ferenc tanító Gottvald Edit tanító	3	203	22	225

RÉSZLETEK LEITOLD FERENC MUNKÁJÁNAK MINŐSÍTÉSÉBŐL

Az 1939. évben az I. osztály tanulóinak száma 79, a III. osztályé 76 volt. Az osztályában általában igen jó az eredmény. A tanító az anyagot mindenre kiterjedő figyelemmel dolgozta fel. Bátran beszélnek tanulói és még a legkisebbek is összefüggően adják elő mondanivalójukat. Szép eredményt értek el számtanból, különösen gondos a műveletek tanítása, a helyi értékek tudatos használata. Leitold Ferenc jó képességű, ambiciózus, tervszerűen, tudatosan dolgozó, szorgalmas, tanítói működése kiváló, szolgálati magatartása példás. Elsőrangúnak osztályozható.⁸

Az 1942–1943. iskolai tanévben az I–III. osztályt tanította. Munkáját élenkség, vallás és hazafias szellem hatja át, a gyermekek figyelmét le tudja kötni. Nagy figyelmet fordított az értelem fejlesztésre, az önálló gondolkodás kialakítására. A beszédértékelés gyakorlatánál a gyerekek szépen fogalmaznak. A nagy létszám mellett is jó a fegyelmezése. Sok gondot fordít a felkészülésre, a tanítói készsége ügyes, munkája lelkiismeretes. A tanítói működése kiváló, szolgálati magatartása példás, képességeinél és munkájánál fogva megérdemli a kiváló és példás minősítést.⁹

1948-ban megtörtént a község három felekezeti iskolájának államosítása, így a Ménfői Katolikus Elemi Népiskola is az egységes állami iskola részévé vált. A tantestülethez két új tanár csatlakozott, igazgatójuk Gergely Gyula lett. A 482 tanuló 7 tanteremben tanult, szükségtantermek, óriási zsúfoltság, szétszórtság, váltótanítás jellemző erre az időszakra.¹⁰

7 A ménfői Katolikus Elemi Népiskola kimutatása Takács Géza ny. iskolaig. gyűjtéséből.

8 Jegyzőkönyv, 1939. Csollány Nándor körzeti iskolafelügyelő, Takács Géza ny. iskolaig. gyűjtéséből; 1939–1940, Évzáró jelentés, Pogátsa János kerületi tanfelügyelő, Takács Géza ny. iskolaig. gyűjtéséből; 1941–1943, Szalay János plébános értékelései, Takács Géza ny. iskolaig. gyűjtéséből.

9 1942–1943, Évzáró jelentés, Pogátsa János kerületi tanfelügyelő, Takács Géza ny. iskolaig. gyűjtéséből.

10 A Ménfőcsanakai Petőfi Sándor ÁMK történetének legfontosabb eseményei. <http://www.psamk.sulinet.hu/iskort.html>

A tanteremhiány megszüntetésére 1952-ben négy tanteremes iskola épült kultúrteremmel.¹¹ Az iskola pedagógusaira óriási feladatok hárultak abban az időben. Oktató-nevelő munkájukon kívül ők irányították a falu kulturális és társadalmi életét is.

Leitold Ferenc általános iskolai tanító az 1952–1953. iskolai évben végzett munkáját Gergely Gyula, a Ménfőcsanakai Általános Iskola igazgatója a következőképpen értékelte. A VI. b. osztályfőnöke volt. Osztálya az év folyamán szépen fejlődött, átlageredményét javította, a magatartás is javult. Munkáját a leglelkiismeretesebben végzi. A leggondosabban előkészül minden tanításra és pontos, részletes vázlatokat készít, a szemléltetési anyagról is időben gondoskodik. A megbízásokat készséggel teljesíti. A tantestület közösségi ügyeiben, munkáiban részt vesz, tapasztalatit szívesen átadja. Iskolán kívüli társadalmi munkában mint népnevelő vett részt.¹²

Leitold Ferenc tanító az 1953–1954. tanévben a II. b. osztályt vezette. Az egyik legjobb szakmai tudással és nagy gyakorlattal rendelkező alsó tagozati nevelő. A lelkiismeretes, a tanulók tudásáért és jobb magatartásáért harcoló nevelő példaképe. Tanítási óráin mindig meglátszott a pontos felkészülés, és az a határtalan lelkesedés, amely alaptermészetéből fakad. Óravezetése mindig csupa élet, lendület. Írás órán bebizonyította, hogy az írás a gondolat rögzítője, jelentős eszköze a nyelvművelésnek, tehát az olvasással, nyelvtannal, helyesírással rendszeresen kapcsolható. A gyengékkel való állandó foglalkozás, korrepetálás nagy érdeme. Rendszeres családlátogatást végzett, a szülőkkel való kapcsolata jó.¹³

ÉLET A HÁBORÚ ALATT

Leitold Ferenc részt vett a II. világháborúban. 1940. január 3-án besorozták. 1942. augusztus 1-től szeptember 30-ig Magyaróváron kiképzésen vett rész a 16/III. zászlóaljnál. 1943. augusztus 2-án behívták a hadseregbe és 1943. szeptember 12-én kivitték Fehéroroszországba. 1945. április 4-ig századírnok volt, Szevasztopolban fogságba esett, majd 1945. november 15-én betegsége miatt hazaszállították és leszerelték.¹⁴

A háborús évek mindenkinek nehézséget jelentettek, annak pedig különösen, aki egyedül maradt itthon három kisgyermekkel. Leitold Ferenc felesége három gyermekével –1943-ban Ferenc tíz-, László hat-, Márta egyéves volt – maradt egyedül. Nehéz körülmények között éltek. Az édesanya példásan gondoskodott gyermekeiről.

Leitold Ferenc a leszerelést követően az 1945. november 15-én kelt Győri III. sz. Igazolói Bizottság Határozata alapján folytathatta tanítói minőségben a közszolgálatot.

TANÍTVÁNYOK EMLÉKEZNEK

Dr. Józsa Ödön, egykori tanítvány, a munkaügyi kutatóintézet igazgatója, egyetemi docens:

„A ménfői kis nádfedeleselemi iskolában egy életútra szóló alapismerést kaptam. Szeretett tanítóm, Leitold Ferenc küzdeni tudásra, kitartó, szorgalmas munkára nevelt. Az 1930-as évek végén ebben az iskolában a tanulók szellemi és fizikai felkészítése egyaránt eredményesen valósult meg. Frissek az élmények, de az idő mégis, hogy elszállt.”¹⁵

11 A Győr–Ménfőcsanakai Petőfi Sándor Általános Iskola 175 éve, 1978. – családi archívum.

12 Gergely Gyula igazgató: Értékelés, Ménfőcsanak, 1953. július 20. – családi archívum.

13 Németh Dénes igazgató: Értékelés, Ménfőcsanak, 1954. június 22. – családi archívum.

14 Leitold Ferenc: Önéletrajz. 1952. szeptember 20. – családi archívum.

15 A Győr–Ménfőcsanakai Petőfi Sándor Általános Iskola 175 éve, 1978. – családi archívum.

Baksa Kálmáné, a Győr–Ménfőcsanakai Petőfi Sándor Általános Iskola tanára: „A tanító úr 1933-ban került a ménfőcsanaki katolikus elemi népiskolába. Összevont osztályokban tanított, elsőtől negyedikig, 75 gyermeket. A tanári magyarázathoz a segítséget csak a kréta és a tábla adta, no meg a könyvek. Meggyőződése volt, hogy a gyerekek számára a család, a szülő és a nevelő az első példa. A környezet és a pedagógus beszédével, megjelenésével, emberi tartásával nevel. Kitüntetések az 1930-as, 1940-es években nem osztottak. Egész életében hívő katolikus volt, ez akkor hátrányt jelentett. Vallásosságát akkor sem tagadta meg, mikor ezt elvárták tőle. Élete mégis szép volt, a pálya öröme mindenért kárpótolta. Idős korában is köszöntik a pedagógust a gyerekek. Tanítványaitól néha leveleket kap. Külföldről meglátogatják. Pedig a tanító úr nagyon szigorú volt.”¹⁶

Takács Géza, a Ménfőcsanakai Általános Iskola nyugdíjas iskolaigazgatójának – a személyes találkozásunkkor elmondott – visszaemlékezése: „Leitold Ferenc tanító korábbi egyházi iskolai munkáját igen jól megismerhettem a Győri Püspöki Levéltárban végzett kutatásaim alapján. 1933-ban került Ménfőre, hihetetlenül értékes tevékenységét már egy év múlva tanfelügyelője kiválóra minősítette. Megismerte a helyi viszonyokat, bekapcsolódott a falu életébe, a szülőkkel is jó kapcsolatot alakított ki, ezért tisztelték, becsülték, szerették. Nagyon becsületes, közvetlen, következetes pedagógus munkát végzett. Kiváló volt a szakmai munkája, feladatait mindig magas színvonalon látta el. Tanítványaival szemben szigorú, következetes, igazságos volt. Tanítványai olyan teljesítményt nyújtottak, hogy továbbtanuláskor is megtartották az eredményüket, még a kitűnő eredményt is. A Galgóczi családból több gyermeket is tanított, így Galgóczi József építészmérnököt is. Nemcsak szorosan vett tanítói szakmai tevékenységére jellemző ez, hanem az akkori kiegészítő munkájához tartozott az úttörő munkának a segítése, támogatása. Hihetetlenül jó teljesítményt végzett ezen a területen is – a gyerekek nagy öröme –, az egész úttörőörst elvihette Budapestre, a csillebérci táborba. A tanító a II. osztályos tanítványaival két hétig volt a táborban, ahonnan felejthetetlen élményekkel tértek vissza Ménfőcsanakra. Egész élete példakép a tanítványok előtt.”¹⁷

Galgóczi József építészmérnök visszaemlékezése: „A tanító úr fiatal feleségével és kisfiával érkezett Ménfőre. A két tantermes iskolában Leitold tanító úr az alsó – első, második és harmadik – osztályt tanította, Tóth tanító úr pedig a négy, öt, hat osztatlan osztályt. A tanító nagyon szigorú volt, és a munkája eredményes, még a leggyengébb képességű tanulókat is megtanította az alapokra, az írás-olvasásra és a számolásra. Aki gyenge volt a második osztályban, annak az első osztállyal is együtt kellett tanulnia. Az írás órákon ábrákkal tanította a betűket, egy-egy betű után kezdtük az összeolvasást. Szépen megtanultunk írni, olvasni, számolni. Az osztály rendje is szervezett volt. Emlékszem – osztatlan osztályba jártam – én harmadikos voltam, a reggeli tanítás kezdete előtt hangosan, versszerűen mondtuk az egy-szeregyet. Így az elsősök is eltanulták tőlünk. Az osztályban a fiúk a bal oldali oszlopban, a lányok a jobb oldaliban ültek. Az első sorban ültek a jó tanulók, utána sorrendben a kevésbé jó tanulók. Így az ülésrendről lehetett tudni, hogy ki milyen eredményes tanuló. Nyolc órákor érkezett a tanító úr, ekkor felállva hangosan köszöntöttük: »Dicséretessék a Jézus Krisztus«, majd elmondtuk a reggeli imát, és utána kezdődött a tanítás. Szigorú volt a Leitold tanító, fegyelmezettek voltunk az órákon, akit ismételten figyelmeztetni kellett, körmöst kapott. Minden szülő elfogadta a szigorát, örültek, hogy a tanító jó eredményeket ért el a gyerekeknél. Minden jó tanuló gyerek szülei külön beszélt, hogy a továbbtanulást elérje a szülőknél. Amikor én első osztályos voltam, már akkor megkereste a szüleimet, és közölte, hogy a Józsi

16 A tanító úr. Hegyalja. 1990. március. – családi archívum.

17 Takács Géza nyugdíjas igazgató visszaemlékezése, interjú, 2018.

gyerek tehetséges, neki tovább kell tanulni. Családunkból Leitold tanító több gyereket is tanított, Bözsit, Róbertet és engem, mindhárman továbbtanultunk, Bözsi is negyediktől Győrben polgáriba járt, én meg a Bencés Gimnáziumba kerültem negyediktől. Sokan köszönhattük, hogy a Leitold és a Tóth tanítók felismerték, segítettek, ösztönözték a tehetséges gyerekek továbbtanulását. A két tanító beszélte rá a paraszt szülőket a gyermekeik továbbtaníttatására. Ezzel a jövőnket is meghatározták.”¹⁸

Tanítványai az iskola találkozóiin gyakran emlegetik, visszaemlékeznek, példaképüknek tekintik volt tanítójukat. Az ötvenéves találkozón szeretettel idézték vissza, hogy Gáspár-házáról gyalog vagy alkalmanként lovas kocsival érkeztek az iskolába az esőben, hóban átfagyott 6–10 éves gyerekek, akkor a tanító mindig a kályha mellé ültette őket.

Leitold Ferenc tanító 1965. július 31-én vonult nyugállományba, de továbbra is dolgozott napközis nevelőként és egyéb, adminisztratív feladatokat látott el.

Legidősebb gyermeke, Ferenc fia 1977-ben 44. életévében tragikus hirtelenséggel elhunyt. Gyermeük elvesztése gyógyíthatatlan fájdalmat okozott a szülőknek. Ezt követően visszavonultan élt családjával.

Tartotta a kapcsolatot az esztergomi tanítóképzős évfolyamtársaival, leveleztek és Esztergomban az 1970-es évektől már évenként találkoztak. 1977-ben *Aranyoklevelet*, 1987-ben *Gyémántoklevelet* vehetett át a Győri Tanítóképző Főiskolán.

ÖSSZETARTOZÁS A CSALÁDBAN

Büszke volt gyermekei szorgalmára, a megszerzett diplomáikra, hogy mindannyian megállták helyüket, sikeresek voltak munkájukban. Szoros volt a családi kapcsolat, gyermekei, unokái gyakran látogatták ménfőcsanaki otthonukban. Családi ünnepeken a tágas ebédlőben, az ovális asztal körül mindig együtt volt a három, később már a négy generáció.

Az unokák sokszor nyaraltak Ménfőcsanakon, esténként a nagypapa régi, gyermekkori történeteit hallgatták, társasjátékoztak. A nagypapa akkoriban, a szokásos levélváltásokban gyakran érdeklődött az unokákról, figyelemmel kísérte iskolai teljesítményeiket, fejlődésüket, büszke volt a szép eredményeikre, a dicséretes bizonyítványukra. Örült, hogy gyermekei továbbvitték családjukba a gyermekkorukban megtapasztalt családszeretetet, az összetartozást, a szokásokat, a becsületes munkát.

Leitold Ferenc tanítónak mind a hat unokája diplomát szerzett. Megélhette legidősebb unokája esküvőjét, ahol fia korai halála miatt a nagypapa köszöntötte az ifjú párt, és pár év múlva boldogan fogadta az első dédunoka érkezését a családba.

Napjainkban az unokák feladata, hogy a nyolc dédunoka is folytatója legyen a Leitold családban megtapasztalt összetartozásnak, szeretetnek, egymás segítségének, a szokások és a hagyományok ápolásának.

Leitold Ferenc családjával Ménfőcsanakon családi házában lakott. Idős korukban gyermekei, elsősorban lányuk gondoskodott a szülők mindennapjairól. 87. évében, 1991. május 7-én hunyt el. Feleségével közös sírja Ménfőcsanakon, a Koroncói úti temetőben található.

EMLÉKÉNEK ŐRZÉSE

Közel hatvan évet élt Ménfőcsanakon. Három generáció gyermekeit tanította az írás, olvasás, számolás alapjaira, nevelte a becsületes életre az ifúságot. A faluban nem volt olyan

---

18 Galgóczi József építészmérnök visszaemlékezése, interjú, 2018.

család, melyben ne lett volna tanítványa. Élete végéig szeretet, tisztelet, megbecsülés övezte a községben.

Szűkebb családjában az összetartozás az elmúlt évtizedekben is megmaradt. A testvérek leszármazottjai a mai rohanó világban is tudnak egymásról, találkozni.

Sokévi kutatással elkészült a nagy családfa, a családtörténet és az interneten elérhető honlap is.¹⁹

Ötvenente a szülőfaluban, Barnagon találkoznak a Leitold família leszármazottai. 2010-ben és 2015-ben szerveztük meg a nagy családi találkozót. Ezen már a Barnag községbe bevándoroltak leszármazottai nagy létszámmal, 160–180-an vettek részt. Hagyomány te-remtődött az összetartozás erősítésére.²⁰

Gubicza Ilona

HÍREK

Jeles honismerők kitüntetése. A közelmúltban a következő jeles honismerők kitüntetéséről szereztünk tudomást.

Fodor István Ferenc
ny. könyvtáros, helytörténész
(Jászjákóhalma)
Magyar Ezüst Érdemkereszt
*

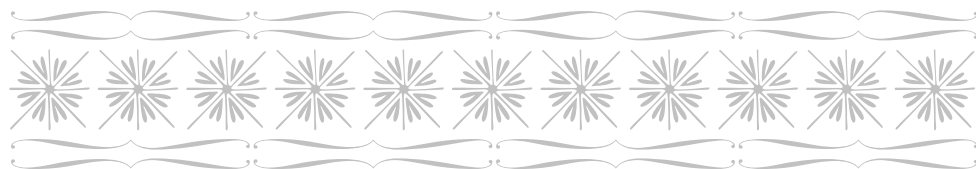
Zika Klára
tanár, közíró, szerkesztő
(Budapest)
Márton Áron- emlékérem

„Dósai” Honismereti Szakkör
Vezető: Zsidei Andrásné
(Jászdózsa)
Jászsági Civil Vándordíj
*

Ruszoly Barnabás
ny. polgármester, helytörténész
(Bagamér)
Bagamér nagyközség díszpolgára

A kitüntetésekhez gratulálunk és további eredményes munkát kívánunk!

(Az elnökség)

19 Honlap: <http://www.csaladfa.info/> – készítette dr. Leitold Ferenc.

20 A szerző az összeállításához kapott segítségért köszönetet mond Galgóczi Józsefnek, Szabady Jánosnak. Külön köszönet Takács Géza ny. iskolaigazgatónak, aki a korabeli iskolai feljegyzéseket és jegyzőkönyveket megőrizte és forrásanyagul a szerző rendelkezésére bocsátotta.